

дно з'ясувати, оскільки сформована вона неявно [7, с. 282].

Проте наявність причинного зв'язку між діями осіб і єдиним злочинним наслідком не завжди означає наявність співучасті у вбивстві.

Отже, співучасть досі залишається одним із найбільш складних кримінально-правових інститутів, що породжує значні труднощі в його теоретичному поясненні та застосуванні на практиці. На досліджувану проблему накладає свій відбиток і склад вбивства.

Не можна не зазначити, що питання співучасті у вбивстві достатньо розглядалися як самостійний предмет наукового дослідження, вивчалися або фрагментарно стосовно до вбивства, або в загальному комплексі питань, що стосуються співучасті у злочині.

Підсумовуючи, зазначимо, що доцільність наукового переосмислення підходів до співучасті в убивстві не викликає жодних сумнівів, оскільки людина, її життя та здоров'я в Україні проголошені найвищою соціальною цінністю. Так, необхідно здійснити комплексне наукове дослідження з позицій сучасних досягнень науки кримінального права щодо конкретизації положень про кримінальну відповідальність за вбивства, вчинені організованими групами та злочинними організаціями. Особливо це стосується випадків вбивств на замовлення. Також є потреба у розробці на цій основі пропозицій для вдосконалення відповідних норм законодавства України про кримінальну відповідальність та практики його застосування.

Список використаної літератури:

1. *Егоров Т.Г.* Психология : учеб. пособ. для военных учебных заведений / Т.Г. Егоров. – М., 1952.
2. *Кудрявцев В.Н.* Объективная сторона преступления / В.Н. Кудрявцев. – М., 1960.
3. *Михлин А.С.* Последствия преступления / А.С. Михлин. – М., 1969.
4. *Панов М.И.* Способ совершения преступления и уголовная ответственность / М.И. Панов. – Х., 1982.
5. *Реннеберг И.* Объективная сторона преступления / И. Реннеберг [пер. с нем. под ред. А.А. Пионтковского. – М., 1957.
6. *Тимейко Г.В.* Общее учение об объективной стороне преступления / Г.В. Тимейко. – Ростов-на-Дону, 1972.
7. *Ярмыш Н.Н.* Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ) : монография / Н.Н. Ярмыш. – Х., 2003.
8. *Стрельцов Е.Л.* Уголовное право Украины. Общая и Особенная части : учеб. / под ред. засл. деят. науки и техники Украины, проф. Е.Л. Стрельцова. – Х., 2002.
9. Архів Ніжинського міськрайонного суду Чернігівської області // Справа № 1-14/12 за 2012 р.
10. *Бородин С.В.* Преступления против жизни : практ. пособие / С.В. Бородин. – М., 1999.
11. *Загородников Н.И.* Советское уголовное право / Н.И. Загородников. – М., 1975.
12. *Коржанський М.Й.* Кваліфікація злочинів : навч. посібник / М.Й. Коржанський. – К., 1998.
13. *Ковітіді О.Ф.* Види співучасників і значення їх для класифікації злочину / О.Ф. Ковітіді // *Весты Фемиды*. – 1999. – № 1 (12). – С. 90.
14. *Побегайло Э.Ф.* Умышленные убийства и борьба с ними / Э.Ф. Побегайло. – Воронеж, 1965.
15. *Шаргородський М.Д.* Преступления против жизни и здоровья : монограф. – М., 1984.
16. *Ковалев М.И.* Соучастие в преступлении : ученые труды в 5 т. / М.И. Ковалев. – Свердловск, 1991.

Надійшла до редакції 18.12.2012

БАКАЙ М.І., аспірант
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

УДК 343.35

ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТІВ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ АНТИКОРУПЦІЙНИМИ КОНВЕНЦІЯМИ

Розглянуто нормативну характеристику суб'єктів корупційних злочинів за міжнародними антикорупційними конвенціями. Сформульовано пропозиції з вдосконалення чинного законодавства.

Ключові слова: суб'єкт злочину, антикорупційні конвенції, службова особа.

Рассмотрена нормативная характеристика субъектов коррупционных преступлений по международным антикоррупционным конвенциям. Сформулированы предложения совершенствования действующего законодательства.

Ключевые слова: субъект преступления, антикоррупционные конвенции, должностное лицо.

The article is devoted to the characteristic of subjects of corruption on international anti-corruption conventions. The author formulates proposals to improve the existing legislation.

Keywords: the subject of crime, anti-corruption convention officer

Питання характеристики суб'єктів корупційних злочинів за міжнародними антикорупційними конвенціями та їх врахування у національному законодавстві України є надзвичайно проблемним з огляду на відмінності, перш за все, в юридичній техніці вказаних міжнародних актів та чинного Кримінального кодексу України, а подекуди й через розбіжність концептуальних ідей, що лежать в їх основі. Разом з тим предметно дане питання у теорії кримінального права практично не вивчалось. Побічно його торкалися у своїх дослідженнях Л.П. Брич, О.О. Дудоров, М.І. Хавронюк та ін. Значно більше увагу йому приділив у своїй монографії „Реформа українського антикорупційного законодавства у світлі міжнародно-правових зобов'язань України” П.П. Андрушко. Тим не менш, змістовні характеристики суб'єктів корупційних злочинів за антикорупційними конвенціями та врахування відповідних положень цих конвенцій у кримінальному законодавстві України вимагає наукового дослідження, що власне й є метою нашої публікації.

Перш за все, слід наголосити, що ані в Конвенції ООН проти корупції, ані в Кримінальній конвенції про боротьбу з корупцією суб'єкт корупційних злочинів не позначається за допомогою певного уніфікованого терміна. Характерною особливістю цих міжнародних договорів є використання цілого ряду термінів для характеристики суб'єктів окремих корупційних злочинів. Так, відповідно до Конвенції ООН проти корупції суб'єктами корупційних злочинів є: а) «державна посадова особа» (п. «b» ст. 15, ст. 17, 19, 20); б) «іноземна державна посадова особа» (ст. 16); в) «посадова особа міжурядової організації» (ст. 16); г) «особа, яка керує роботою організації приватного сектора або працює на будь-якій посаді у такій організації» (ст. 21, 22). Звернемо увагу, що відповідно в п. «a» ст. 15, ст. 16, п. «a» ст. 18, п. «a» ст. 21 Конвенції конкретно не визначено суб'єкт таких діянь, як обіцянка, пропозиція чи надання неправомірної вигоди [1]. Видається, що в даному разі йдеться про загального суб'єкта злочину. У п. «b» ст. 18 («Зловживання впливом») конвенції йдеться про відповідальність за вимагання або прийняття державною посадовою особою чи будь-якою іншою особою, особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги для самої себе чи для іншої особи, щоб ця особа чи така інша особа зловживала своїм справжнім або удаваним впливом з метою одержання від адміністрації або державного органу Держави-учасниці будь-якої неправомірної переваги. У даному положенні начебто міститься вказівка на спеціального суб'єкта – «державну посадову особу». Однак фактично вона не має реального кримінально-правового значення, оскільки надалі перекреслюється словами «або будь-якою іншою особою». Таким чином, слід дійти висновку, що суб'єкт зловживання впливом в розумінні Конвенції ООН проти корупції є загальним.

У підсумку слід констатувати, що суб'єкт більшості корупційних злочинів, передбачених даним міжнародно-правовим договором, є спеціальним, але водночас ряд з них вчиняється загальним суб'єктом.

Окремо слід звернути увагу, що в самій Конвенції міститься ряд дефініцій термінів, якими позначаються суб'єкти корупційних злочинів (ст. 1), а саме: а) державна посадова особа визначається як: 1) будь-яка особа, яка обіймає посаду в законодавчому, виконавчому, адміністративному або судовому органі Держави-учасниці, яку призначено чи обрано, праця якої оплачувана чи не оплачувана, незалежно від старшинства; 2) будь-яка інша особа, яка виконує будь-яку державну функцію, зокрема для державного органу або державного підприємства, або надає будь-яку державну послугу, як це визначається у внутрішньому праві Держави-учасниці і як це застосовується у відповідній галузі правового регулювання цієї Держави-учасниці; 3) будь-яка інша особа, що визначається як «державна посадова особа» у внутрішньому праві Держави-учасниці. Однак з метою вжиття деяких конкретних заходів, передбачених главою II цієї Конвенції, «державна посадова особа» може означати будь-яку особу, яка виконує будь-яку державну функцію або надає будь-яку державну послугу, як це визначається у внутрішньому праві Держави-учасниці і як це застосовується у відповідній галузі правового регулю-

вання цієї Держави-учасниці); б) іноземна державна посадова особа визначається як «будь-яка особа, яка обіймає посаду в законодавчому, виконавчому, адміністративному або судовому органі зарубіжної країни, яку призначено чи обрано; а також будь-яка особа, яка здійснює державні функції для зарубіжної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства»; в) посадова особа міжнародної організації визначається як «працівник міжнародної організації чи будь-якого органу, яка уповноважена такою організацією діяти від її імені».

У Кримінальній конвенції про боротьбу з корупцією йдеться про таких суб'єктів корупційних злочинів: «будь-яка особа» (ст. 2); «національна державна посадова особа» (ст. 3); «член національного представницького органу» (ст. 4); г) «іноземна державна посадова особа» (ст. 5); «член іноземного представницького органу» або «будь-яка особа» (ст. 6); «будь-яка особа, яка обіймає керівну посаду у приватному підприємстві або працює на ньому у будь-якій якості» (ст. 8); «посадова особа або інший співробітник, який працює за контрактом, за змістом положень про персонал, будь-якої міжнародної чи наднаціональної організації чи органу, членом якого є відповідна Сторона, та будь-яка відряджена чи невідряджена особа, яка здійснює повноваження, що відповідають повноваженням таких посадових осіб або співробітників» або «будь-яка особа» (ст. 9); «члени парламентських асамблей міжнародних або наднаціональних організацій, членом яких є відповідна Сторона» або «будь-яка особа» (ст. 10); «судді та посадові особи міжнародного суду, юрисдикцію якого визнала відповідна Сторона» або «будь-яка особа» (ст. 11) [1].

Деякі застереження слід зробити щодо суб'єктів таких передбачених цією Конвенцією злочинів, як «дача хабара у приватному секторі» (ст. 7) та «зловживання впливом» (ст. 12). У ст. 7 Конвенції йдеться про «... умисне надання під час здійснення підприємницької діяльності обіцянки, пропонування чи дачі прямо чи опосередковано будь-якої неправомірної переваги будь-яким особам, які обіймають керівні посади у приватних підприємствах або працюють на них у будь-якій якості, для них особисто чи для інших осіб» (виділено нами – М.Б.). З буквального тлумачення даного положення можна дійти попереднього висновку, що суб'єкт даного злочину є загальним – тобто ним може бути будь-яка особа, що є суб'єктом кримінальної відповідальності відповідно до національного законодавства держави – учасниці конвенції. Однак виділений вище фрагмент тексту («під час здійснення підприємницької діяльності»), на нашу думку, виконує подвійну функцію – він характеризує не лише об'єктивну сторону давання (дачі) хабара у приватному секторі, але й суб'єкта цього злочину. Вважаємо, що суб'єктом давання хабара у приватному секторі (в розумінні Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією) слід вважати особу, яка займається підприємницькою діяльністю або є найманим працівником юридичної особи, що здійснює підприємницьку діяльність.

У ст. 12 Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією описується тип суспільно небезпечної поведінки, який полягає в «... умисному вчиненні обіцяння, пропонування чи надання прямо або опосередковано будь-якої неправомірної переваги *будь-якій особі, яка заявляє чи підтверджує, що вона може за винагороду зловживати впливом на прийняття рішень* будь-якою особою, згаданою у ст. 2, 4-6 і 9-11» (виділено нами – М.Б.). На нашу думку, наведений фрагмент не повинен розглядатись як характеристика спеціального суб'єкта злочину, оскільки заява чи підтвердження, що суб'єкт має певний вплив на іншу особу, не є іманентною характеристикою такого суб'єкта. По суті, положення Конвенції допускають, що така заява або підтвердження можуть бути зроблені навіть суб'єктом, який взагалі не має відповідного впливу на іншу особу. Видається, що наведене формулювання слід розглядати як характеристики обстановки вчинення злочину, а не його суб'єкта. Отже, суб'єкт зловживання впливом (в розумінні Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією) є загальним.

У результаті аналізу вищеназваної Конвенції випливає, що суб'єкт більшості передбачених нею корупційних злочинів є спеціальним, хоча окремі із них можуть вчинятися й загальними суб'єктами.

Звернемо увагу, що, на відміну від Конвенції ООН проти корупції, в Кримінальній конвенції про боротьбу з корупцією практично відсутні норми-дефініції, які б змістовно характеризували суб'єктів того або іншого злочину. Такий стан речей вочевидь можна пояснити тим, що положення другої із конвенцій сформульовано більш чітко та конкретно. Єдиний виняток – в п. «а» ст. 1 цієї Конвенції розкривається зміст поняття «посадова особа», яке за своїм змістом

рівноцінне поняттям «державний службовець», «публічна посадова особа», «мер», «міністр» чи «суддя» (залежно від того, які саме із цих понять вживаються у національному законодавстві держави – учасниці Конвенції).

Окремо слід зазначити, що відповідальність за ряд корупційних діянь передбачено й у Додатковому протоколі до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, а саме – за давання хабара національним арбітром (ст. 2), одержання хабара національним арбітром (ст. 3), хабарництво іноземних арбітрів (ст. 4), національних присяжних засідателів (ст. 5), іноземних присяжних засідателів (ст. 6). Відповідно, суб'єктами таких злочинів є: «будь-яка особа» (ст. 2), «національний арбітр» (ст. 3), «іноземний арбітр» (ст. 4), «національний присяжний засідатель» (ст. 5), «іноземний присяжний засідатель» (ст. 6). Звернемо увагу, що в ст. 1 Додаткового протоколу розкривається зміст понять «арбітр» (особа, яку в силу арбітражної угоди запрошено винести рішення, яке має обов'язкову юридичну силу, у спорі, переданому їй сторонами такої угоди) та «присяжний засідатель» (особа, яка діє як член колегіального органу, що має визначити вину обвинувачуваної особи у ході судового процесу).

Співставлення положень Конвенції ООН проти корупції, Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією та Додаткового протоколу до неї з положеннями чинного КК дає підставу для висновку, що в цілому вимоги вищезазначених міжнародно-правових актів в частині характеристик суб'єктів корупційних злочинів враховані українським законодавцем. Однак в ряді випадків український кримінальний закон не повною мірою відповідає вимогам зазначених міжнародних договорів.

Зокрема, Група оцінювання GRECO (далі – GET) у своєму Оціночному звіті щодо України рекомендувала «внести зміни до чинного кримінального законодавства у частині, яка стосується хабарництва у приватному секторі, щоб коло суб'єктів відповідальності чітко включало в себе усі категорії осіб, які обіймають керівні посади у приватних підприємствах або працюють на них у будь-якій якості, як це передбачено ст. 7 та 8 Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» [1]. З таким висновком слід, очевидно, безумовно погодитись. У ст. 368-3 КК, яка безпосередньо кореспондує зі ст. 7 та 8 Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, йдеться про одержання неправомірної вигоди службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також про пропозицію, надання чи передачу такої особи неправомірної вигоди.

Зміст поняття «службова особа юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми» у тексті КК прямо не розкривається. Очевидно, при його з'ясуванні слід, в першу чергу, орієнтуватись на визначення поняття «службова особа», яке міститься у ст. 18 КК. Відповідно до даної дефініції у приватному секторі службовими особами, а відтак і суб'єктами злочину, передбаченого ч. 3 та 4 ст. 368-3 КК, визнаються лише особи, які виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції. Водночас Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією вимагає від держав-учасниць передбачити у своєму законодавстві відповідальність за активне та пасивне хабарництво «будь-яких осіб, які обіймають керівні посади у приватних підприємствах або працюють на них у будь-якій якості». П.П. Андрушком було запропоновано такі можливі варіанти усунення описаної вище неузгодженості між національним кримінальним законом та Кримінальною конвенцією про боротьбу з корупцією:

1) доповненням: а) диспозиції частини 1 ст. 368-3 КК після слів «незалежно від організаційно-правової форми» словами «або будь-якій особі, яка працює у такій юридичній особі у будь-якій якості», та б) диспозиції частини 3 ст. 368-3 КК після слів «незалежно від організаційно-правової форми» словами «або будь-якою особою, яка працює у такій юридичній особі у будь-якій якості», або доповненням КК статтею 368-5, в якій передбачити відповідальність за комерційний підкуп будь-якого працівника юридичної особи приватного права;

2) внесенням змін до Закону «Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 жовтня 2006 р. № 206-VI – зробити, відповідно до ст. 37 Конвенції, застереження, які положення Конвенції щодо невизнання у національному законодавстві повністю або частково кримінальними злочинами, злочинів, зазначених у ст. 4, 6-8, 10 і 12 Конвенції. Зокрема, зауважити, що суб'єктами одержання хабара у приватному секторі визнаються не будь-які працівники підприємств (юридичних осіб) приватного права, а лише ті з них, які мають юри-

дичний статус службових осіб;

3) поєднанням елементів першого і другого варіантів. Такий шлях, на наш погляд, є найбільш виваженим і обґрунтованим» [2, с. 293-294].

Вважаємо, з такими пропозиціями загалом можна погодитись, хоча нам і видається, що поєднання першого та другого із запропонованих П.П. Андрушком варіантів виглядатиме дещо суперечливим – за умови застереження до ст. 37 Конвенції подальше внесення змін та доповнень до КК втрачатиме сенс. Окрім того зауважимо, що сформульовані вище пропозиції із вдосконалення чинного КК не враховують ще одного важливого моменту. У § 54 Пояснювальної записки до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією зазначається: «Приватні підприємства – це компанії, підприємства, трести й інші організаційно-правові форми, які повністю або до визначальної міри належать приватним особам, що, звичайно ж, охоплює весь діапазон господарюючих суб'єктів, зокрема тих, хто зайнятий «у підприємницькій діяльності». Вони можуть бути як корпораціями, так і юридичними особами без правосуб'єктності. Для цілей цього положення слово «підприємство» слід, у цьому контексті, розуміти як слово, що також означає фізичну особу (виділено нами – М.Б.)» [3]. Таким чином, положення ст. 7 та 8 Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією поширюються й на випадки пропозиції надання, одержання неправомірної вигоди найманим працівникам фізичних особи, що безпосередньо займаються підприємницькою діяльністю (без створення юридичної особи). На цьому наголошує й Група оцінювання GRECO у своєму Оціночному звіті щодо України: «Натомість, ст. 7 і 8 Конвенції однозначно вказують на «будь-яких осіб, які обіймають керівні посади у приватних підприємствах або працюють у них у будь-якій якості» без будь-яких обмежень у функціях або обов'язках такої особи або відсутності чи наявності статусу юридичної особи у відповідного підприємства» [1]. Частина 2 ст. 55 та ст. 128 Господарського кодексу України гарантують фізичним особам можливість здійснювати підприємницьку діяльність не утворюючи юридичну особу. Тобто подібна юридична конструкція не є «чужою» для правової системи України. У зв'язку з цим при внесенні змін та доповнень до кримінального закону з метою приведення у відповідність ст. 368-3 КК до вимог Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією має враховуватися й наведена вище особливість Конвенції.

У підсумку дозволимо собі запропонувати такий варіант змін та доповнень до КК:

а) абзац перший частини першої ст. 368-3 КК викласти в такій редакції: «1. Пропозиція, надання або передача службовій особі або будь-якому іншому працівнику юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми чи найманому працівнику особи, що здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, неправомірної вигоди за вчинення дій чи бездіяльність з використанням наданих їм повноважень в інтересах того, хто надає чи передає таку вигоду, або в інтересах третіх осіб»;

б) абзац перший частини третьої ст. 368-3 КК викласти в такій редакції: «3. Одержання службовою особою або будь-яким іншим працівником юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми чи найманим працівником особи, що здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, неправомірної вигоди за вчинення дій або бездіяльність з використанням наданих їм повноважень в інтересах того, хто надає чи передає таку вигоду, або в інтересах третіх осіб».

Зауважимо, що реалізація цих пропозицій забезпечить дотримання Україною й вимог ст. 21 Конвенції ООН проти корупції.

Звертає на себе увагу й те, що у міжнародних антикорупційних конвенціях поняттями «державна посадова особа» (Конвенція ООН проти корупції) та «національна посадова особа» (Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією) фактично охоплюються всі особи, які працюють в апараті держави (державні службовці). Водночас поняття «службова особа», яке вживається в чинному кримінальному законодавстві (див., зокрема, ч. 3 ст. 18 та п. 1 примітки до ст. 364 КК), не є синонімічним поняттю «державний службовець» (див., зокрема, ст. 1 Закону «Про державну службу» від 16.12.1993 № 3723-ХІІ та ст. 1 Закону «Про державну службу» від 17.11.2011 № 4050-VI). Службовими особами можуть визнаватись лише такі державні службовці, що виконують функції представника влади або організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції. Тобто левава частка державних службовців на даний момент не є суб'єктами злочину, передбаченого, зокрема, ст. 368, а відповідно пропозиція чи надання їм

неправомірної вигоди не може розглядатись як злочин, передбачений ст. 369 КК. Як наслідок, можна говорити про неповне виконання Україною вимог ст. 15 Конвенції ООН проти корупції та ст. 2 та 3 Кримінальної конвенції проти корупції. Видається, що такий висновок є актуальним, навіть з огляду на те, що Група оцінювання GRECO у своєму Оціночному звіті щодо України дійшла протилежного висновку: «Що стосується «звичайних» посадових осіб, GET зазначає, що згідно з роз'ясненнями, наведеними в постанові Пленуму Верховного Суду № 5, поняття «службової особи» передбачає певний ступінь відповідальності або наявність повноважень приймати рішення. Однак влада стверджує, що відповідно до нещодавніх змін до законодавства поняття «службової особи», зокрема елемент «особи, які здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування», треба розуміти в контексті пункту 1 частини 1 ст. 4 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», який містить широкий перелік «осіб, уповноважених на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування», що включає в себе державних службовців та інших посадових осіб, незалежно від будь-яких організаційних, управлінських, адміністративних або виконавських функцій. Не дивлячись на те, що, на думку GET, система визначень державних службовців та працівників у публічному секторі в різних юридичних актах занадто заплутана, немає підстав сумніватися в наданих представниками влади поясненнях, відповідно до яких поняття «службова особа», яке застосовується у положеннях КК щодо хабарництва, узгоджується з визначенням, передбаченим Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», і що воно охоплює всіх посадових осіб в розумінні Конвенції» [1].

На наш погляд, не можна стверджувати, що поняття «службова особа», застосовуване у положеннях КК щодо хабарництва, узгоджується з визначенням, передбаченим Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», і що воно охоплює всіх посадових осіб в розумінні Конвенції, оскільки на рівні чинного законодавства України відсутні положення, які б безпосередньо зв'язували поняття «особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» (ст. 4 Закону «Про засади запобігання та протидії корупції» від 07.04.2011 № 3206-VI) та «представник влади» (ч. 3 ст. 18, п. 1 примітки до ст. 364 КК). У свою чергу, П.П. Андрушко прямо визнає, що Україна не повною мірою виконала вимоги Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією в частині пасивного підкупу державних службовців: «Фактично державні службовці за кримінальним законом України несуть (можуть нести) кримінальну відповідальність не за всі корупційні злочини, склади яких визначені Кримінальною конвенцією про боротьбу з корупцією. Зокрема, державні службовці, якщо вони не мають ознак службової особи, не є суб'єктами злочину «одержання хабара національними державними посадовими особами» (ст. 3 Конвенції). Крім того, державні службовці, які не є службовими особами, фактично не можуть бути суб'єктами злочинів зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК), перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК), службового підроблення (ст. 366 КК), незаконного збагачення (ст. 368-2 КК) та провокації хабара або комерційного підкупу (ст. 370 КК). Фактично державні службовці можуть визнаватись суб'єктами злочинів, склади яких передбачені ст. 365-2 та 368-4 КК, за умови (у разі), якщо передбачені цими статтями діяння ними вчинені при наданні (у зв'язку з наданням) адміністративних чи інших публічних послуг, тобто такі дії ними вчинені як особами, що здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг. Крім того, державні службовці можуть бути суб'єктами злочину, склад якого передбачений ст. 354 КК, за наявності в їх діях всіх необхідних (обов'язкових) ознак складу цього злочину» [2, с. 269]. Таким чином, чинний КК вимагає внесення до нього змін та доповнень для забезпечення повноцінної криміналізації активного та пасивного підкупу державних службовців.

Вважаємо, що приведення кримінального закону у відповідність до вимог ст. 15 Конвенції ООН проти корупції та ст. 2, 3 Кримінальної конвенції проти корупції можливе викладенням абзацу першого частини першої ст. 368 КК у такій редакції: «1. Одержання службовою особою або державним службовцем в будь-якому вигляді хабара за виконання чи невиконання в інтересах того, хто дає хабара, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища».

Список використаної літератури:

1. Оціночний звіт по Україні. Інкримінації (ETS 173 і 191, GPC 2) (Тема I). Затверджений GRECO на 52-му Пленарному засіданні (Страсбург, 17-21 жовтня 2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minjust.gov.ua/0/anti_corruption_grecoeng.
2. Андрушко П.П. Реформа українського антикорупційного законодавства у світлі міжнародно-правових зобов'язань України / П.П. Андрушко. – К., 2012.
3. Пояснювальна записка до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією [Електр. ресурс]. – Режим доступу : http://crimecor.rada.gov.ua/komzloch/control/uk/publish/article=tid=49138&cat_id=46352.

Надійшла до редакції 25.12.2012

БОГАТИРЬОВ А.І., здобувач
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 343.81

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВ СЕРЕДНЬОГО РІВНЯ БЕЗПЕКИ ДО ВИКОНАННЯ СВОЇХ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Порушено ряд актуальних питань престижу роботи в установах виконання покарань та формування мотивації у їх персоналу до виконання оперативних службових обов'язків на професійному рівні

Ключові слова: пенітенціарні установи, виконання покарань, мотивація, персонал, середній рівень безпеки, оперативно-службові обов'язки, професійний рівень.

Определен ряд вопросов престижа работы в учреждениях исполнения наказаний и формирования мотивации их персонала к исполнению оперативно-служебных задач на высоком профессиональном уровне.

Ключевые слова: пенитенциарные учреждения, исполнение наказания, мотивация, персонал, средний уровень безопасности, оперативно-служебные задачи, профессиональный уровень.

The author examines some problems of job prestige in correctional institutions and of establishment of their staff motivation for performing operational duties on professional level.

Keywords: correctional institutions, execution of sentencing, motivation, staff, middle security level, operational tasks, professional level.

Одним із факторів формування сучасної моделі пенітенціарної установи середнього рівня безпеки слід визнати її персонал, завданням якого є забезпечення належного її функціонування, реформування, наближення до європейських і світових стандартів. Важливо усвідомити, що персоналу пенітенціарної установи середнього рівня безпеки доводиться працювати з окремою категорією громадян – засудженими вперше і раніше судимими, рецидивістами, психічно хворими, проблемними до адаптації і схильними до порушення режиму, алкоголіками і наркоманами, тому він має право вимагати до себе особливого ставлення, забезпечення належного рівня захисту прав і свобод людини та громадянина.

На жаль, держава згадує про персонал органів і установ виконання покарань за особливих обставин, в той же час найбільша частина складу Державної пенітенціарної служби України працює саме в пенітенціарних установах середнього рівня безпеки. Необхідно зазначити, що розгляд даного питання має надзвичайно важливе значення у зв'язку з тим, що шляхи його вирішення лежать у двох площинах: кількісній та якісній. Але доводиться визнати, що кількісний і якісний кадровий потенціал пенітенціарних установ середнього рівня безпеки не повною мірою задовольняє сучасним вимогам виконання кримінальних покарань.

Метою статті є реальна потреба привернути увагу державних інституцій, громадськості до питання престижу роботи в пенітенціарних установах виконання покарань та формування мотивації у їх персоналу до виконання оперативних службових обов'язків на професійному рівні.

Теоретичним та практичним підґрунтям написання статті стали праці вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі права, управління та психології, таких як Д.С. Александров, О.М. Бандурка, І.Г. Богатирьов, М.І. Ібрагімов, С.А. Зінченко, К.В. Злоказов, О.Г. Колб,

